

***Inleiding bij de tentoonstelling Wolken, met werk van Andreas Rosenthal,
door Ingrid Blans op 17 september 2016.***

Wolken... ik praat met Andreas Rosenthal in zijn atelier over het thema van deze tentoonstelling: *Hände wie Wolken*, en volg zijn gedachte als hij vertelt wat hem hiertoe inspireerde. Het is prettig om een gevoelsmens als Andreas te horen vertellen over herinneringen aan gebeurtenissen van jaren her en hoe die samenvallen en leiden tot een nieuwe bron van inspiratie. Hij vertelt over een bezoek aan het Raketstation op Insel Hombroich dat tot het einde van de Koude Oorlog in bedrijf was om ons te beschermen tegen mogelijke bedreigingen uit het Oosten. Hoe daar een heuvel in het terrein is waar volgens Andreas de wolken, opstijgend uit het dal, een sprongetje moeten nemen om hun vaart te kunnen vervolgen. Intuïtief strekt hij zijn hand uit om tegen te houden wat weggaat en niet tegen te houden is. Let wel: die hand omklemt natuurlijk een potlood, wij hebben met een tekenaar van doen, die vormen wil vasthouden om ze op papier vast te kunnen leggen voordat ze uit het oog verdwijnen. Onstuitbaar echter drijven de wolken als diapositieve bergen voort.

Andreas Rosenthal, geboren in 1950 in Düsseldorf, studeerde sociale wetenschappen in Münster en volgde tegelijkertijd lessen aan de kunstacademie. Een paar aanstellingen in het onderwijs gaven hem de vrijheid om zich artistiek te ontwikkelen op de manier die hem goed dunkt zonder zich te hoeven bekommeren om wat de kunsthandel van hem verwacht.

In 1980 betrok Rosenthal een 30 vierkante meter groot atelier in de Luftschutzbunker in Münster, een voormalige schuilkelder waar de bijna 2 meter dikke muren hem dagelijks herinneren aan de terreur van het nationaal socialisme; 20 jaar later kon hij dat uitbreiden tot 230 m². Overeenkomst tussen zijn eigen schuilkelder en het Raketstation op het Insel: dat in beide ten slotte – en ik citeer Andreas – Arbeit mit Güte ingebracht werde. Inmiddels behoort Andreas tot de goede bekenden van galerie haus34A. Hij was hier met een overzicht van zijn *Houtsnedes 1993-2013* de eerste solo-exposant in januari 2013 en participeerde in de groepstentoonstelling *Nahebei* aan het eind van dat zelfde jaar.

De 230 Wolkentekeningen waaruit hier een keus is gemaakt, ontstonden grotendeels in 2011 en 2015 op twee verschillende plekken. In juli en augustus 2011 was Rosenthal dagelijks te vinden op het Raketstation op Insel Hombroich in Neuss. Als *artist in residence* kreeg hij met behulp van een stipendium een maand lang de kans een studie te maken van die uit het dal opstijgende wolken; aansluitend werden de werken die dat opleverden tentoongesteld. In april en mei vorig jaar huurde hij een Wolkenkuckucksheim op de 6e etage van een flatgebouw in zijn eigen stad Münster. Wat is een Wolkenkuckucksheim, vraagt u zich af. Praten met Andreas is ook je Duits oppoetsen... hij geeft daarmee heel poëtisch aan dat hij in de wolken was, ja, wellicht liep hij zelfs in die wolken. En hij zag dat er ruimte was voor een nieuw idee. Daarover straks meer.

Op dit punt aangekomen moet ik eerst iets ophelderen. U weet dat wij hier staan op een tentoonstelling die gehouden wordt in het kader van de Maand van de Grafiek. En zoals het mij verging enige tijd geleden bij het betreden van Rosenthals atelier zal het u ongetwijfeld vanmiddag bij een eerste aanblik van de werken ook zijn vergaan...je wordt overweldigd door de tekeningen op groot formaat. En vervolgens door de kleinere, intiëmere. En je stelt je de vraag...originele tekeningen...dat is toch geen grafiek? Daar illustreert zich het verschil tussen de Duitse opvatting en de Nederlandse... Andreas legt uit dat voor hem de met grafiet neergezette gravijn, dat is de met potlood getrokken lijn, behoort tot de grafische kunsten. Hij maakt onderscheid tussen *freie grafik* waartoe de vandaag hier tentoongestelde werken behoren en *gebrauchsgrafik*, grafiek als toegepast medium. Ellen – en ik ben het helemaal met

haar eens - heeft er goed aan gedaan de tentoonstelling *Wolken* van Andreas Rosenthal ondanks het verschil in opvatting over grafiek, aan u te presenteren.

Er is nog iets, u bent nog niet van mij af. Eigenschap van beeldend kunstenaars en dus ook van grafici is de behoefte op zoek te gaan naar nieuwe toepassingen van materialen en de specifieke eigenschappen daarvan. In de schilderkunst is het gebruik van acrylverf jarenlang verfoeid tot het tegenwoordig algemeen aanvaard is en de mogelijkheid om heel dun te schilderen, wordt gewaardeerd. De controlecommissie van de TEFAF adviseerde onlangs de rotaprints van Aat Veldhoen uit de jaren '60 van deze kwaliteits- kunstbeurs te verwijderen. Nadat de betreffende antiquaar erop wees dat de hele collectie rotaprints van Veldhoen nog maar net daarvoor werd aangekocht door het Rijksprentenkabinet, mochten ze blijven. Over digitaal tot stand gekomen grafiek is het laatste woord nog niet gesproken binnen de VOG, de Vereniging voor originele grafiek, hoeder van pure grafiek, maar intussen her en der wél te zien op tentoonstellingen in het kader van de MvdG. Overweging: moderne ontwikkelingen moeten toepassingen niet tegen houden. Belangrijk is dat de oplage wordt vermeld en de kunstenaar daar prudent mee om gaat.

We hebben Andreas met een nieuw idee achtergelaten in zijn Wolkenkuckucksheim en keren nu naar hem terug. Om dat idee uit te werken bracht hij in de herfst en winter van 2012/2013 veel tijd door op het Geografisch Instituut van de Westfälischer Wilhelms Universität, afdeling Kartografie. Hij zocht er naar plattegronden van steden waarmee hij een band heeft en die hij ook nog eens een interessant stratenplan vond hebben: Münster, Berlijn, steden in het Sauerland en Rheinland. Het experiment begint door een aantal met de vrije hand getekende wolkenbladen op mooi dik, zuurvrij papier te laten kopiëren. Op doorzichtige folie tekent hij het stratenplan van keuze. Daarna legt hij het wolkenblad op het stratenplan-blad en doordrenkt het wolkenblad met was. *Du moment* dat hij dat doet, blijken de beelden van beide bladen in elkaar op te gaan. Voor- en achterkant verbeelden het gezichtspunt vanuit het perspectief van een kikker die omhoog en een vogel die neerwaarts kijkt. "Aan de ene kant van het papier volg ik met de tekenende hand intuïtief de nimmer eindigende wolkentrektocht, de appendix toont een nuchter, bijna op wetenschappelijke wijze geordende indeling van de aarde. En ik", zegt de kunstenaar, "sta daar midden in". Deze serie heet dan ook *Tussen Hemel en Aarde*. Sommige van deze werken worden als unica aangeboden; in het geval dat hij het werk vervolgens nog eens kopieert, is de oplage gelimiteerd tot 10.

Nu hij de smaak te pakken heeft, herhaalt hij het experiment ook bij de grote originele tekeningen. Hij erkent van tijd tot tijd in totale paniek te zijn...een experiment is pas een experiment als het ook fout kan gaan. Komt het stratenplan niet in harmonie met de wolkentekening naar voren, dan wordt het werk vernietigd. Hij wordt ook een beetje overmoedig...houdt het stratenplan ook wel eens vóór de wolken in plaats van erachter, wat een totaal ander beeld oplevert. Terwijl hij muziek draait van Helmut Lachenmann, Nono, Schönberg, Zimmermann en Luciano Berio ploetert hij voort. De muziek beïnvloedt de loop van zijn hand. Filosofische vraag van Andreas die hem al jaren bezighoudt: het feit dat muziek zijn tekenende hand leidt, maakt dat er van gelijktijdigheid sprake is. Dat geldt ook voor het werk dat het proces van waxen heeft doorgemaakt: twee werken gaan in elkaar op, versterken elkaar en gaan in de tijd als één kunstwerk verder.

Ik wil eindigen met een meditatie van Hans Magnus Enzensberger, dat ook als Leitmotiv voor Andreas heeft gewerkt:

Die Geschichte der Wolken

So wie sie auftauchen, über Nacht oder aus heiterem Himmel, kann man kaum behaupten, daß sie geboren werden. So wie sie unmerklich vergehen, haben sie keine Ahnung vom Sterben. Ihrer Vergänglichkeit kann sowieso keiner das Wasser reichen.

Majestätisch einsam und weiß steigen sie auf vor seidigem Blau, oder drängeln sich aneinander wie frierende Tiere, kollektiv und dumpf, ballen sich tintig zu elektrischen Katastrophen, dröhnen, leuchten, ungerührt, hageln und schütten sich aus.

Dann wieder prahlen sie mit eitlen Künsten, verfärben sich, öffnen alles, was fest ist, nach. Ein Spiel ist ihre Geschichte, unblutig, älter als unsre. Historiker, Henker und Ärzte brauchen sie nicht, kommen aus ohne Häuptlinge, ohne Schlachten.

Ihre hohen Wanderungen sind ruhig und unaufhaltsam. Es kümmert sie nichts. Wahrscheinlich glauben sie an die Auferstehung, gedankenlos glücklich wie ich, der ihnen auf dem Rücken liegend eine Weile lang zusieht.